

MARGARETHA AF UGGLAS:

Svensk u-hjälp

Lånar vi utomlands för att bekosta vår u-hjälp? Den frågan har ställts, och riksdagsledamoten Margaretha af Ugglas redder i denna artikel upp begreppen. Hon kommer fram till att u-hjälpen är en tung post i den svenska betalningsbalansen, men att svårigheterna avsevärt lindras om hjälpen ges i form av bundet bistånd. Så gör de flesta länder — öststaterna gör det till 100 procent — och det finns inget vettigt skäl för att inte vi skulle göra det också.

Vi lånar för att bekosta vår u-hjälp! Det är ett påstående som hörs ofta i dessa dagar. Att Sverige för närvarande lånar upp betydande belopp utomlands har riksbankschefen Krister Wickman bekräftat bl a i ett anförande vid Handelsbankens bolagsstämma. Kapitalimport i olika former har sedan augusti 1974 till och med januari 1975 finansierat ett löpande underskott i betalningsbalansen av storleksordningen 4 miljarder kronor. Bara under de två första månaderna i år har dessutom valutatillstånd meddelats för upptagning av utländska obligationslån och banklån till ett belopp av inemot 2 miljarder kronor.

Nu lånar vi inte specifikt till u-hjälpen. Det går lika bra att hävda att lånen går till att finansiera industrins investeringar eller den privata konsumtionen. Industriinvesteringarna och konsumtionen ställer också krav på betalningsbalansen i form av import. Det är ändå naturligt att många får de snabba växande biståndsanslagen i tankarna när de betraktar Sveriges kraftigt försämrade betalningsbalansläge. U-hjälpen frestar onekligen hårdare på valutareserven än de flesta andra inslagen i svensk samhälls-ekonomi.

1970/71 var år då den svenska valutareserven nådde betänkliga bottenlägen. Även den gången kom u-hjälpen i blickpunkten. På uppdrag av utrikesministern som det hette — fast hr Sträng säkerligen var den rätte uppdragsgivaren — tillsattes en arbetsgrupp i kanslihuset med uppdrag att utreda det svenska utvecklings-

biståndets samhällsekonomiska effekter och särskilt det krav, som u-hjälpen ställer på valutaområdet.

Utredningen kom fram till att ca 20 % av biståndsanslagen aldrig lämnar Sverige. Det är utbetalningar som avser lönekostnader för SIDA:s personal, omkostnader, utgifter för kurser, utbildning och stipendier, skattedelen av löner till experter och övrig fältpersonal, samt inköp av varor för gåvobistånd. I fråga om övriga poster på biståndsanslaget, den direkta svenska hjälpen till enskilda mottagarländer samt anslagen till internationella organisationer, räknar utredningen med en återströmning till Sverige av utbetalade medel på ca 35 %. Återströmningen sker i form av utländska köp av svenska varor och tjänster. Biståndsanslagen hjälper med andra ord till att skapa svensk export.

Nuläget

Innevarande budgetår uppgår u-hjälpen till 2,1 miljarder kronor. Användes de procenttal utredningen kommit fram till, blir den resulterande belastningen på betalningsbalansen runt 1,4 miljarder kronor; en nog så betydande summa om den jämföres med den nuvarande svenska valutareserven på ca 8 miljarder kronor.

Nu blir dock inte den omedelbara påfrestningen av denna storleksordning. Utbetalningarna av biståndsanslagen sker med betydande eftersläpning. Vid ingången av budgetåret 1974/75 var reservationerna så stora som 1 miljard kronor.

Ytterligare en faktor bör hållas i minnet. I en ekonomi i balans ersätter u-hjälpen andra anslag på statsbudgeten eller privat konsumtion eller kapitalbildning. Det är varor och tjänster som skall överföras till u-länderna, och det innebär att andra sektorer i samhället måste hålla tillbaka sina resursanspråk för att bereda utrymme för u-hjälpen. För att räkna fram den valutamässiga nettobelastningen av biståndsanslagen bör man således frånräkna den import, som skulle ha alstrats om offentlig eller privat konsumtion fått "intaga" u-hjälpens samhällsekonomiska utrymme. U-hjälpens samhällsekonomiska och valutamässiga effekter blir dessutom annorlunda vid skilda situationer i samhällsekonomin. Befinner sig svensk ekonomi i ett läge av full sysselsättning eller behövs arbetstillfällen? Arbetar svensk industri nära kapacitetstaket eller finns outnyttjad kapacitet? Kan kapaciteten lätt byggas ut?

Att exakt beräkna u-hjälpens inverkan på betalningsbalansen är med andra ord en mycket invecklad historia. Man får röra sig med uppskattningar och i likhet med kanslihusets utredning antaga att mellan 65—70 % används för utgifter utom Sverige. Säkert är att u-hjälpen är en tung post i vår betalningsbalans. Säkert är också att denna post inte i längden kan betalas med hjälp av utländska lån. Sveriges internationella kreditvärdighet är beroende av vår förmåga att visa att vi för en ekonomisk politik som för oss ur underskottsläget. I den bilden passar knappast någon permanent ut-

direkt — som är mellan två och tre gånger så stor som kontantstödet.

Av det ovan anförda kan följande slutsatser dragas: De vid det här laget betydande u-hjälpsanslagen är en tung post i Sveriges betalningsbalans. Denna börda kan mildras om u-hjälpen ges en utformning, som hjälper till att generera svensk

export av varor och tjänster. Eller, ju större del av en föreslagen biståndsökning som avser bundet bistånd desto mindre motiv har finansministern — eller någon annan — att skylla på betalningsbalansen som en restriktion för ökad svensk u-hjälp.